

MESTNA KNJIŽNICA GROSUPLJE

Judita Kavšek

**SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE: EVALVACIJA
PROJEKTA »Z IGRO DO BRANJA« V MESTNI KNJIŽNICI GROSUPLJE**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Grosuplje, 2020

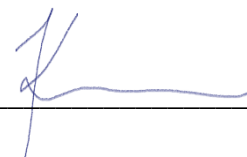
IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Podpisana Judita Kavšek izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelala samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno in povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenija.

Podpis avtorice: _____

V Grosupljem, dne 31.1.2020

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Judita KAVŠEK

Naslov pisne naloge: Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje.

Kraj: Grosuplje

Leto: 2020

Št. strani: 29

Št. slik: 3

Št. preglednic: 8

Št. prilog: 4

Št. strani prilog: 6

Št. referenc: 25

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestni knjižnici Grosuplje.

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Roža Kek, direktorica.

UDK: 027:028.5(497.4Grosuplje)

Ključne besede: splošne knjižnice, branje, osnovnošolci, bralci, opismenjevanje, projekti

Izvleček

Delo knjižničarjev je dinamično, saj se vsakodnevno srečujemo z uporabniki in njihovimi potrebami, najsi gre za iskalne zahteve ali za iskanje dodatnih informacij, svetovanje pri izposoji ter organiziranje in izvedbo dejavnosti. Tako smo v Mestni knjižnici Grosuplje zaznali potrebe staršev otrok, ki so imeli težave pri usvajanju branja in bralne tehnike ter odklonilnem odnosu do branja. Kot odgovor na zaznano potrebo smo organizirali dejavnost »Z igro do branja«, h kateri smo povabili usposobljeno zunanjo sodelavko na področju učenja branja in opismenjevanja.

Po testnem obdobju smo želeli ugotoviti vpliv te dejavnosti pri ciljni skupini otrok v predšolskem obdobju in v začetnem obdobju šolanja, ki so obiskovali dejavnost zaradi težav pri branju. Z raziskavo smo želeli ugotoviti vpliv na izboljšanje odnosa do branja ter na izboljšanje tehnike branja, da bi se lažje odločili, ali s to dejavnostjo nadaljujemo tudi v bodoče. V raziskavi je bil uporabljen kvalitativni in kvantitativni pristop. Uporabljene so bile tri metode, in sicer metoda opazovanja, anketna metoda in intervju. Rezultati so pokazali pozitivne učinke pri razvoju bralne tehnike in odnosu do branja pri otrocih, saj so se na dejavnost radi vračali, obenem pa so starši poročali o povečanem zanimanju otrok za knjige, branje in knjižnico. Izsledki raziskave so podlaga knjižnici, da z dejavnostjo nadaljuje.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1.	MESTNA KNJIŽNICA GROSUPLJE.....	2
2	BRALNA PISMENOST IN BRALNA KULTURA	3
2.1.	OPREDELITEV BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE.....	4
2.2.	RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE TER NJUNA VLOGA V DRUŽBI	5
2.3.	POMEMBNEJŠE RAZISKAVE BRALNE PISMENOSTI	7
3	VLOGA SPLOŠNIH KNJIŽNIC V RAZVOJU BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE	8
4	BIBLIOPEDAGOŠKE OBLIKE DELA V KNJIŽNICI	11
4.1.	BIBLIOPEDAGOŠKE OBLIKE DELA V KNJIŽNICI	11
4.2.	PROJEKT »Z IGRO DO BRANJA«	12
5	RAZISKAVA O PROJEKTU »Z IGRO DO BRANJA« IN NJEN VPLIV NA SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE	13
5.1.	SORODNA RAZISKAVA.....	13
5.2.	NAMEN, CILJI, NALOGE IN STROKOVNA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	13
5.3.	METODE DELA	14
5.3.1.	Zbiranje podatkov in analiza rezultatov	16
6	REZULTATI	17
7	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	22
8	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	27

KAZALO SLIK IN PREGLEDNIC

Preglednica 1: Izsledki raziskave knjižnega trga (Vir: Blatnik et al., 2019)	8
Preglednica 2: Prvi odziv otrok ob prihodu na dejavnost	17
Preglednica 3: Aktivnosti mentorice pred dejavnostjo	18
Preglednica 4: Sodelovanje mentorice z otroki med dejavnostjo – aktivnosti mentorice	18
Preglednica 5: Sodelovanje mentorice z otroki med dejavnostjo – odzivi otrok	18
Preglednica 6: Aktivnosti mentorice pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti	19
Preglednica 7: Ustvarjanje otrok pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti	19
Preglednica 8: Izjave staršev o dejavnosti	22
Slika 1: Kategorije otrok, katerih starši so sodelovali v anketi	20
Slika 2: Ocena bibliopedagoške dejavnosti »Z igro do branja«	21
Slika 3: Ocena zaznave povečane motivacije in napredka pri branju in pisanju	22

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Izjava o soglasju	i
Priloga 2: Opazovalna shema	ii
Priloga 3: Evalvacijski vprašalnik	iv
Priloga 4: Intervju z mentorico	v

UPORABLJENE KRATICE

IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement)

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study)

PISA (Programme for International Student Assessment)

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development)

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici in direktorici Mestne knjižnice Grosuplje Roži Kek za strokovno podporo, usmeritve ter nasvete pri nastajanju naloge in v celotnem procesu usposabljanja za bibliotekarski izpit.

Rada bi se zahvalila tudi vsem sodelavcem Mestne knjižnice Grosuplje, ki so me spodbujali na tej poti.

»Edina stvar, ki jo zares moraš vedeti, je, kje je knjižnica.« (Albert Einstein)

1 UVOD

Na vsakem koraku nas spremlja pisana beseda, zato branje spada med temeljne spretnosti, ki je pomembno na vseh življenjskih področjih. Danes, ko se vedno bolj obračamo k drugim, predvsem digitalnim medijem, pa ne smemo spregledati dejstva, da sodobna družba potrebuje bralno in funkcionalno pismene ljudi. Le ustrezno in dobro informiran posameznik lahko prevzema dejavno vlogo v družbi, v nasprotnem primeru so mu življenjske priložnosti močno otežene. Za pravo usvojitev te sposobnosti je bistvenega pomena uspešen razvoj bralnih spretnosti že v otroštvu, ki pa se nadaljuje skozi vse življenje. Dobro razvita bralna spretnost spada med pomemben cilj izobraževanja, obenem pa je tudi glavno sredstvo za učenje.

Poleg vpliva domačega okolja in vključitve v vzgojno izobraževalne institucije imajo knjižnice pomembno vlogo za razvoj bralne pismenosti in bralne kulture.

Mestna knjižnica Grosuplje v skladu s svojim poslanstvom in prilagajanjem lokalnemu okolju kontinuirano zagotavlja različen nabor kulturno-izobraževalnih dejavnosti za spodbujanje bralne kulture in ustvarjalnosti, socializacije in povezanosti občanov z namenom koristne izrabe prostega časa. Poleg osnovne dejavnosti, ki se nanaša na izposojajo gradiva, svetovanje in posredovanje informacij, pripravlja različne dejavnosti za otroke, mladino in odrasle. Pri izvajanju svojega poslanstva se knjižnica povezuje tudi s šolami, vrtci, društvi in posamezniki.

Za uspešno načrtovanje in izvajanje knjižnične dejavnosti je po Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2018) nujno poznavanje lokalnega okolja vsake knjižnice tudi za najmanjšo enoto v knjižnični mreži. »Knjižnične vloge predstavljajo temelj za ustrezen odziv knjižnice na zunanje okolje, kar pa lahko knjižnica uresničuje le ob ustrezno vzpostavljenem notranjem okolju, s procesi načrtovanja, organiziranja, vodenja, nadzora in vrednotenja knjižnične dejavnosti.« (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 4)

Avtorica Vilar (2017) govori o izredni pomembnosti aktivnega delovanja knjižnice, pri katerem se izvajajo dejavnosti, ki naj bi imele kar največji vpliv na razvoj bralne pismenosti in bralne kulture. »Sem štejemo aktivno, ciljno usmerjenost knjižnice v (identificirane) uporabniške skupine na njenem območju (načrtno delovanje zanje in z njimi, upoštevanje njihovih značilnosti, posebnosti, potreb itd.), dejavnosti promocije, pridobivanje neuporabnikov,

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

sodelovanje z drugimi posamezniki in organizacijami na njenem območju glede pridobivanja uporabnikov, izvajanja storitev itd., odzivanje na spremembe v okolju (prilagajanje ponudbe), strukturiranje ponudbe na način, ki omogoča tako stalne kot tudi občasne storitve glede na identificirane potrebe v okolju.« (Vilar, 2017, str. 99)

Tako smo med pogovori s starši zaznali potrebo po dejavnosti, ki bi bila v podporo otrokom s težavami pri branju. Knjižnica se je povezala s strokovnjakinjo na področju opismenjevanja in usvajanja branja, ki se že celo karierno obdobje ukvarja z otroki, natančneje prav na področju opismenjevanja in usvajanju branja. Zasnovali smo projekt »Z igro do branja«, ki je tudi predmet našega raziskovanja.

V pisni nalogi se ukvarjamo z učinki, ki ga ima projekt na udeležence, otroke s težavami pri branju. Zanimalo nas je, ali projekt spodbuja navdušenje za branje, ali je ob tem viden napredek in posledično smotrnost izvajanja projekta v prihodnje. Rezultati raziskave bodo lahko koristili pri evalvaciji dela, ki je vložen v promocijo in izvajanje projekta, ter premisleku o prihodnjem sodelovanju.

1.1. MESTNA KNJIŽNICA GROSUPLJE

Mestna knjižnica Grosuplje je osrednja splošna knjižnica, ki omogoča dostop do gradiva in storitve za več kot 41.000 prebivalcev v občinah Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropolje. Zavod sestavljajo enote Grosuplje, Dobropolje in Ivančna Gorica, ki ima še štiri izposojevališča premičnih zbirk, in sicer na Krki, Stični, Šentvidu in Višnji Gori.

»Knjižnična zgradba v Grosupljem je uvrščena med najlepše knjižnične zgradbe Evrope, arhitekta pa sta za obnovo stare hiše z modernim prizidkom leta 2007 prejela Plečnikovo medaljo« (Knjižnica Grosuplje, b. d.).

Knjižnica je s svojo zbirko, prostorom in različnimi vsebinami usmerjena k uporabnikom vseh generacij, je ustanova, ki spodbuja medgeneracijsko sodelovanje in krepi lokalno identiteto. Izvaja naloge, ki jih določa zakonodaja, iz pestrosti opravljenega dela pa se čuti vpetost vsake enote knjižnice v svoje lokalno okolje.

V vseh enotah so organizirane dejavnosti za skupine s posebnimi potrebami (za mlade, ki imajo težave pri branju, varovance Želve, ostarele v domovih, društvo Sožitje, distrofike, Rome), spodbujamo branje tudi v sodelovanju z drugimi institucijami. Podpiramo obiskovalce in skupine uporabnikov pri formalnem in neformalnem izobraževanju, skrbimo za bralno vzgojo, s poudarkom na vzgoji mladih bralcev. Nekateri dogodki, ki jih izvajamo, so prilagojeni tudi šolskemu koledarju, saj zaradi povpraševanja staršev v času jesenskih, zimskih in poletnih počitnic organiziramo počitniške delavnice.

2 BRALNA PISMENOST IN BRALNA KULTURA

Številne raziskave, teoretične razlage in spoznanja o branju in pomenu branja za posameznika in širšo družbo zadnja desetletja postajajo vedno bolj nadrobna in tudi bolj obsežna. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s preučevanjem različnih vidikov branja in številnim spoznanjem o njegovem pomenu, vedno znova ugotavljajo, da mladi, pa tudi ljudje nasploh, vse manj in vse bolj poredko berejo.

Avtorica Grosman (2003) ugotavlja, da je zaradi dejavne bralčeve udeležbe branje tudi nenadomestljiva vaja v rabi jezika in prispeva k razvoju in izboljšanju vseh drugih jezikovnih zmožnosti: k boljšemu pisanju, saj bralec ves čas branja opazuje pisano rabo jezika v vseh njenih posebnostih, k boljšemu poslušanju, ker se bralec ves čas uči pazljivo slediti besedilu, in k razvitejšemu govoru, ker bralec spoznava izrazne možnosti jezika in pridobiva nove besede. Nadalje opozori na logiko začaranega kroga pri povezavi spodbujanja branja in pismenosti ter uspešnosti. »Pri spodbujanju branja in pismenosti ne bi smeli nikoli pozabiti, da razvoj bralne zmožnosti in z njo povezane pismenosti poteka po logiki začaranega kroga: tisti otroci in učenci, ki so že na začetku uspešni bralci in so zato deležni pohvale in pozitivne spodbude v vrtcu in v šoli, bodo postali še bolj uspešni in bodo razvili visoko pismenost.« (Grosman, 2003, str. 12) Nujno je opozoriti, da ima žal logika začaranega kroga še drugo, negativno stran, ki deluje v obratno smer. To pomeni, da tisti otroci, ki imajo težave pri branju v začetnem obdobju, niso deležni pohval in pozitivnih spodbud, kar vpliva na njihovo samostojnost, samozavest, učni uspeh in nasploh v življenju.

Srečevanje otrok s knjigo lahko omogočamo odrasli: starši, vzgojitelji, učitelji, knjižničarji, mentorji ... Vsekakor se je pri tem potrebno zavedati, to potrjujejo navedbe avtorice Mlakar

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

(2003), da »spodbujanja bralnih navad otrok ni brez spodbujanja bralnih navad odraslih, pa ne samo staršev, vzgojiteljev, knjižničarjev, različnih mentorjev, temveč je pomembno ustvarjanje pozitivnega odnosa do branja v družbi« (str. 84).

2.1. OPREDELITEV BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE

Za razumevanje teoretične podlage in empiričnega dela naloge smo opredelili ključne pojme, kot jih pojasnjuje avtorica Vilar (2017) v delu Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo.

»**Branje** opredeljujemo kot proces sprejemanja, dekodiranja in razumevanja sporočil, ki zahteva določene veščine oziroma kompetence. Branje se pojavlja v različnih oblikah (npr. poglobljeno branje, hitro branje), v različnih kontekstih (prosti čas, učenje, delovno mesto itd.) ter za različne namene. Lahko je informativno, razvedrilno, umetniško doživljajsko, eksistencialno spoznavno, v vlogi gradnje identitete itd. Predstavlja sredstvo za doseganje različnih ciljev v praktičnem življenju: od razumevanja, komuniciranja, delovanja, načrtovanja itd. Pozitivni učinki branja na posameznika ter celotno družbo so nedvoumni.

Bralno kulturo opredeljujemo kot odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot procesa, torej splet pojmovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem, ki so prisotni v družbi. Gre za odnos do branja kot procesa in njegove vloge pri razvedrilu, pridobivanju znanja, razvoju posameznika itd., pa tudi za razvoj bralnih navad.

Bralno pismenost vidimo kot predpogoj za udejstvovanje v bralni kulturi. Razvija se vse življenje kot zmožnost in družbena praksa v različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežema vse človekove dejavnosti. V prenovi Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti (2017) se uporablja naslednja izhodiščna opredelitev: »Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznikov za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, zmožnosti (kritičnega) razumevanja prebranega ter pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih potencialov ter njegovo uspešno sodelovanje v družbi.« Bralna pismenost je ena od skupin kompetenc, ki izhaja iz branja, iskanja, vrednotenja in uporabe informacij. Določena raven bralne pismenosti se ohranja s

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

practiciranjem, tj. uporabo v različnih življenjskih kontekstih ter nenehnim razvijanjem bralnih kompetenc. Za bralno pismenost se uporablja tudi izraz bralna zmožnost.« (Vilar, 2017, str. 17)

Vprašanje, zakaj imata branje, bralna kultura ter bralna pismenost tako pomembno vlogo, se morda sprva zdi odveč. V sodobnih evropskih družbah sta tako branje kot pisanje osnovni spretnosti in ju jemljemo za povsem samoumevni. Posamezniki pa se pogosto sramujejo, če slabše berejo ali pišejo. Zato je nizka pismenost postala skriti problem tudi v sodobni razviti evropski družbi.

2.2. RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE TER NJUNA VLOGA V DRUŽBI

»Od devetdesetih let preteklega stoletja dalje je tudi pri nas bralna pismenost deležna večje pozornosti tako strokovne kot laične javnosti, tj. odkar Slovenija sodeluje v mednarodnih raziskavah, ki preučujejo razvitost te kompetence med osnovnošolskimi učenci, dijaki in tudi odraslimi.« (Jamnik, 2017, str. 38)

Vendar, na podlagi raziskav, ki se vsako leto izvedejo na tem področju, je razvidno, da je premalo zanimanja in ozaveščenosti med politiki ter drugi akterji v družbi. To ugotavlja tudi avtorica Pečjak (2014), ki pravi, da se je treba zavedati, kako je bralna pismenost ena ključnih zmožnosti tako učencev kot odraslih, saj jim omogoča učinkovito delovanje v različnih okoljih. Opozarja, da se predvsem politiki premalo zavedajo, da bralna pismenost ni samo izobraževalna, ampak tudi ekonomska kategorija. Ali pa se zavedajo in ne ukrepajo, saj je z dobro bralno pismenimi državljani težje manipulirati.

Bralna kultura in bralna pismenost se spreminjata in razvijata vse življenje ter delujeta kot ključni orodji za posameznika in delovanje družbe kot celote. Novljan (2008) navede, da »bralno kulturo povezujemo z ravni dosežene bralne pismenosti, dostopnostjo bralnih virov, časom za branje, prostorom, s potrebami posameznika in okolja, prispevek pri njenem razvijanju pa z vrednotenjem doseganja postavljenih ciljev. Na tak način se hitreje pokažejo pomanjkljivosti v delovanju, ki omogočijo spremeniti, izboljšati delovanje« (str. 115).

Evropska unija si je leta 2011 zastavila cilj, da bi bili vsi prebivalci Evrope pismeni, za kar naj bi si prizadevali vsi, od politikov do izobraževalnih sistemov idr. Tako je med letoma 2011 in 2012 delovala skupina Evropske Unije za pismenost na visoki ravni, kjer je bilo ugotovljeno, da problemov na področju pismenosti ne sme obravnavati le v okviru izobraževanja. Kot drugi pomemben mejnik v razvoju bralne pismenosti na ravni Evropske unije je zagon evropske mreže za razvoj pismenosti (ELINET), ki povezuje strokovnjake za pismenost iz 28 evropskih držav. Pripravljene so bile številne teoretične podlage in praktične rešitve za spodbujanje bralne pismenosti od zibelke do groba (Valtin, 2017). Posebna delovna skupina, ki deluje v okviru ELINETA, je določila enajst pogojev, potrebnih, da se tudi v praksi udejanji pravica do osnovne pismenosti:

- Otroci imajo doma pri opismenjevanju in učenju jezika vso podporo.
- Starši so deležni podpore, ko svojim otrokom pomagajo razvijati branje in pisanje.
- Dostopni so kakovostni vrtci, kjer v spodbudnem okolju otroci razvijajo jezik in začetno pismenost.
- Kakovostno opismenjevanje otrok, mladostnikov ter odraslih je sprejeto kot srčika poslanstva vseh izobraževalnih ustanov.
- Vsi učitelji se v okviru dodiplomskega študija in strokovnih izpopolnjevanj učinkovito izobrazijo in pripravijo na zahtevne naloge pri razvijanju pismenosti.
- Spodbujamo razvoj digitalnih kompetenc v vseh starostnih skupinah.
- Aktivno podpiramo in spodbujamo branje kot pristočasno dejavnost.
- Knjižnice so dostopne vsem in dobro založene.
- Otroci in mladostniki, ki imajo pri branju in pisanju težave, morajo prejeti ustrezno pomoč specialnega pedagoga.
- Odrasli ob potrebni podpori postanejo pismeni do te mere, da lahko polno sodelujejo v družbi.
- Vsi odgovorni, strokovnjaki, starši in celotna skupnost s skupnimi močmi in s premoščanjem vrzeli na družbenih in izobrazbenih ravneh vsem zagotavljajo enake možnosti opismenjevanja.

Družba 21. stoletja je družba, ki temelji na znanju, pismenost pa velja za predpogoj vseh oblik učenja. Zato se, ne le na nivoju Evropske unije, ampak tudi na naših tleh odvija razvoj v smeri spodbujanja bralne pismenosti. Vlada Republike Slovenije je na seji 19. decembra 2019 sprejela Nacionalno strategijo za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2019). Gre za

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

nacionalni strateški dokument, ki določa prednostne naloge in vzgojno-izobraževalne cilje na področju pismenosti. Dokument bralno pismenost opredeli kot stalno razvijajočo se »zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje). Zato je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih in posamezničnih sposobnosti ter njuno uspešno sodelovanje v družbi.« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019, str. 3)

»Bralna pismenost je eden izmed temeljev razvite jezikovne zmožnosti, pripomore k boljšemu obvladovanju maternega in drugih jezikov, večji jezikovni samozavesti, pripravljenosti posameznika za sprejemanje jezikovne in kulturne različnosti ter k učinkovitemu vključevanju v digitalizirano družbo.« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019, str. 4)

»Pomemben del pismenosti je bralna kultura, opredeljena kot odnos (splet pojmovanj in vrednot) posameznika in posameznice ter družbe do knjige in branja. Bralna pismenost je tudi temelj nadaljnjega razvoja slovenske države in nacionalne identitete.« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019, str. 4)

Vizija Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti (2019) je, da se v Republiki Sloveniji doseže »takšno raven bralne pismenosti, da slehernemu prebivalcu in prebivalki omogoča optimalni razvoj sposobnosti za dejavno življenje in delo« (str. 5).

2.3. POMEMBNEJŠE RAZISKAVE BRALNE PISMENOSTI

Ravni bralne pismenosti v državah se preverjajo z dvema obsežnima mednarodnima raziskavama PIRLS in PISA. Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS pod okriljem organizacije IEA meri trende in mednarodne primerjave bralnih dosežkov učencev četrtilih razredov. PISA je po drugi strani usmerjena na preverjanje spretnosti učencev za odraslo življenje. Raziskava OECD Program mednarodne primerjave dosežkov učencev – PISA meri znanje in zmožnosti 15-letnikov pri branju, matematiki in naravoslovju. V teh dveh raziskavah so poudarki na različnih stopnjah branja.

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

»Raziskave so pokazale, da so se dosežki slovenskih učencev in učenk na področju bralne pismenosti pomembno izboljšali, a vendarle delež višjih ravni bralne pismenosti slovenskih osnovnošolcev, osnovnošolk, srednješolcev, srednješolk ni zadosten. Četudi mnogi obvladajo manj zahtevne (temeljne) bralne procese, jim višje ravni bralnih odzivov (npr. kritično vrednotenje prebranega) povzročajo težave.« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019, str. 4)

Nadalje si lahko ogledamo tudi izsledke raziskave knjižnega trga (npr. Knjiga in bralci VI, Blatnik, Kovač, Rugelj in Rupar, 2019), iz katere je razvidno, da postajamo družba brez branja knjig, tisti, ki jih še berejo, vse več berejo brezplačno in vse več berejo v angleščini. Družbeni ugled branja v zadnjih letih ni tako visok, kot bi si želeli, oziroma celo upada.

Preglednica 1: Izsledki raziskave knjižnega trga (Vir: Blatnik et al., 2019)

Izbrani indikatorji branja in izposoje	2014	2019
Bere knjige vsak dan	12 %	9 %
Letno prebere 20 knjig ali več*	16 %	11 %
Povprečno število prebranih knjig letno	11	10
Obiščejo knjižnico vsaj enkrat mesečno	41 %	38 %
Berejo knjige tudi v tujih jezikih	32 %	35 %
Berejo tudi e-knjige	18 %	18 %
Se ne označujejo za bralce knjig	32 %	37 %

*V slovenščini, brez študijske literature, lastna ocena anketiranca.

3 VLOGA SPLOŠNIH KNJIŽNIC V RAZVOJU BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE

Po pregledu teoretičnih konceptov je jasno, da so v procesu razvoja bralne pismenosti vsekakor udeležene oz. bi bilo dobro, da so udeležene tudi knjižnice, ki v podporo nudijo storitve, prostor, zbirko ter kader, k temu pa jih veže tudi njihovo poslanstvo. Avtorica Novljan (2008, str. 115) se v članku Izključeni iz zagat bralne kulture dotakne tega področja in med drugim zapiše, »...da vsa ravnanja v knjižnici prispevajo k bralni kulturi, od pridobivanja knjižničnega gradiva, njegove katalogizacije in ureditve v knjižnici do njegovega predstavljanja in omogočanja njegove uporabe. Vsak zaposleni v knjižnici je vključen v proces razvijanja bralne kulture in s

svojim ravnanjem je odgovoren za doseganje skupnih ciljev. K temu prispeva z osebnimi zmožnostmi, učinek pa je odvisen tudi od razumevanja poslanstva in ciljev knjižnice ter sprejetosti posameznikovega deleža v skupnem prizadevanju za dobre dosežke.«

V nalogi se nanašamo še prav posebej na razvoj bralne pismenosti in bralne kulture pri predšolskih otrocih in otrocih v začetnem obdobju šolanja. O knjižnični vlogi pri razvoju in spodbujanju bralne kulture in bralne pismenosti je precej navedenega v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2018), ki jih je sprejel Nacionalni svet za knjižnično dejavnost Republike Slovenije. Opis nalog knjižnice pri omenjeni vlogi za ciljno skupino otrok (okvirno od 6 do 14 let) temelji na pogojih, da:

- Knjižnica zagotavlja raznovrstne bralne vire glede na interese in razvojne stopnje otrok, pri čemer upošteva uporabnike s posebnimi potrebami (narodne manjšine in jezikovne skupine, otroci z oviro branja).
- Knjižnica zagotavlja pomoč pri uporabi knjižnice in iskanju knjižničnega gradiva ter svetovanje pri izbiri in uporabi gradiva za branje.
- Knjižnica izvaja promocijske in motivacijske dogodke za predstavitev branja in sveta literature kot možnosti kakovostnega preživljanja prostega časa, razvoja bralnih interesov za krepitev statusa branja. Spodbuja razvoj otrok skozi igro in druženje.
- Knjižnica v sodelovanju s partnerji izvaja izobraževalne oblike z namenom, da pomaga otrokom pri usvajanju bralnih tehnik in s tem povezanimi načini učenja, zagotavlja svetovanje in pomoč, motivira za vključevanje v svoje dejavnosti, organizira aktivnosti za vzajemno podporo in motivacijo, zagotavlja knjižnično gradivo drugim organizacijam.
- Knjižnica ozavešča starše in druge, ki skrbijo za otrokov razvoj, ter širšo skupnost o pomenu branja in jih usposablja za razvoj bralne pismenosti ter za razvoj interesa za branje.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018) namen knjižnične vloge pri bralni pismenosti in bralni kulturi otrok navedejo kot:

- Spodbujanje branja za intelektualni, čustveni, socialni in jezikovni razvoj otroka in kakovostno preživljanje prostega časa.
- Razvoj bralne pismenosti (samostojnega branja, bralnih navad).
- Razvoj pozitivnega odnosa do umetnosti in književnosti ter znanosti.

- Razvoj bralnih interesov in odnosa do branja.
- Razvoj bralnih sposobnosti za samostojno uporabo knjižnice.
- Izmenjava bralne izkušnje.
- Spodbujanje medkulturnega in medgeneracijskega dialoga ter sodelovalne kulture.
- Razvoj in spodbujanje avdiovizualne kulture.

Osebjem, ki skrbi za razvoj bralne pismenosti in bralne kulture, bi moralo združevati posebne kompetence, to so poznavanje razvojnih potreb otrok in razvoja bralne pismenosti, poznavanje tekoče založniške produkcije knjižnega gradiva, avdiovizualnega gradiva, prosto dostopnih virov na internetu, namenjenih ciljni skupini, sposobnost vrednotenja gradiva za otroke, poznavanje sodobne kulture za otroke, poznavanje sodobne informacijo-telekomunikacijske tehnologije, poznavanje potreb in dela z uporabniki s posebnimi potrebami, znanje priprave in izvedbe dogodkov (bibliopedagoško delo), obvladovanje pisne in ustne komunikacije pri delu z otroki ter ustrezen odnos do otrok in staršev ter poznavanje pedagoških metod za delo z otroki. (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018)

Vlogo knjižnic na področju bralne pismenosti in bralne kulture povzameta avtorici članka Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti (Haramija in Vilar, 2017), ko pravita, da knjižnice »težko delujejo neposredno, njihova vloga je bolj v ozaveščanju, motiviranju, usposabljanju in zagotavljanju možnosti. Splošna in šolska knjižnica pa s svojim delovanjem lahko pomembno prispevata k razvoju bralne pismenosti ter bralne kulture v lokalnem okolju« (str. 12).

Na podlagi publikacije Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardov za splošne knjižnice (2002) naj bi proaktivna splošna knjižnica poskušala »zadovoljiti potrebe vseh skupin prebivalcev v lokalni skupnosti, ne glede na starost in fizične, ekonomske ali socialne okoliščine. Vendar pa je še posebej odgovorna za zadovoljevanje potreb otrok in mladine. Če vznemirljivost znanja in domišljajska dela navdušijo otroke že v zgodnji mladosti, jim bo to zagotovo koristilo v vsem njihovem življenju; to jih bo bogatilo in hkrati povečevalo njihov prispevek družbi. Otroci lahko spodbudijo tudi starše in druge odrasle, da začnejo uporabljati knjižnico. Prav tako je pomembno, da imajo mladi s težavami pri učenju branja dostop do knjižnice, ki jim posreduje ustrezno gradivo« (str. 5).

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

V smernicah za splošne knjižnice (IFLA public library service guidelines, 2010) je predstavljen koncept tržnega pristopa k spremljanju uporabnikov ter njihovih potreb. Knjižnice si morajo prizadevati za razumevanje uporabnikov ter neuporabnikov in pripravljati ter izvajati ustrezno promoviranje in motiviranje ljudi za uporabo knjižnice ter za branje nasploh.

Uporaba knjižnice in branje sta tesno povezana z razvojem pismenosti in bralno kulturo, saj se s tem razvijata. Pri tem si izposodimo še citat avtorice Vilar (2017, str. 28), ki pravi, da »pismenost in bralna kultura vplivata na pozitiven odnos do branja in znanja za vse življenje. K temu prispeva delovanje knjižnic v smislu aktivne promocije, premišljenega izbora kakovostnega gradiva, kakovostnih in ciljno usmerjenih storitev, kompetentnega osebja itd. Knjižnica ponuja možnosti za razvoj pismenosti s stikom s t. i. »okoljem, bogatim s tiskanim gradivom in drugimi mediji«, ponuja možnost razvoja vseh kompetenc izražanja in ustvarjalnosti, krepi osebne in medosebne kompetence. Deluje kot prostor za spodbujanje razvijanja lastnih interesov, ustvarjalnosti in vzporedno razvija pismenost.«

4 BIBLIOPEDAGOŠKE OBLIKE DELA V KNJIŽNICI

4.1. BIBLIOPEDAGOŠKE OBLIKE DELA V KNJIŽNICI

Knjižnice vsako leto pripravijo bibliopedagoške dejavnosti, to so knjižnične dejavnosti, ki so namenjene predšolskim in šolskim otrokom. Poslanstvo tovrstne oblike dejavnosti je pomoč pri pridobivanju in izobraževanju knjižničnih uporabnikov, seznanjanju s knjižničnimi pravili, obenem pa spodbuja bralno pismenost in bralno kulturo ter podpira proces učenja branja in promovira knjige ter druge medije. Bibliopedagoško delo v knjižnici je izrednega pomena in mora biti zato dobro načrtovano in izvedeno.

Za boljše razumevanje pojma bibliopedagoška dejavnost je avtorica Steinbuch (2007) besedo bibliopedagogika razstavila na dva pojma. Prvi del besede, biblion, pomeni knjiga. Pedagogika pa je veda o vzgoji in izobraževanju. Ko združimo oba pojma, dobimo besedo, ki pomeni vzgoja in izobraževanje s knjigo ali tudi za knjigo. Danes to razumemo kot načrtno in namensko pedagoško delo z učenci za uporabo knjižnice, knjižničnega gradiva in informacijskih virov.

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

»Knjižnična in knjižna vzgoja se v praksi včasih nerazdružljivo prepletata, pogosteje pa je izraziteje poudarjen prvi ali drugi vzgojni vidik. Tako knjižnična kot tudi knjižna vzgoja se pričenjata že v predbralnem obdobju, potekata pa bodisi individualno – z vsakim posameznim učencem ob njegovem obisku v knjižnici – bodisi v skupinah.« (Bošnjak, 2006, str. 80)

Knjižna vzgoja lahko poteka »individualno in skupinsko: individualno med izposajo s svetovanjem in usmerjanjem otrok k zanje namenjenim starostnim stopnjam, žanrom in zvrstem glede na bralne interese in potrebe otrok oziroma mladostnikov. Skupinske oblike knjižne vzgoje pa so že desetletja uveljavljene ure pravljic, igralne ure s knjigo, pravljичne uganke, bibliopedagoške ure za predšolske in šolske otroke, pogovori z ustvarjalci za mladino (pesniki, pisatelji, ilustratorji)« (Bošnjak, 2006, str. 81).

Da knjižnica lahko zagotavlja tovrstno dejavnost, je pred tem treba poskrbeti za primerno knjižnično gradivo, zagotoviti namenski prostor, nuditi informativno gradivo in izvajati usposabljanja za knjižničarje in druge zunanje sodelavce.

4.2. PROJEKT »Z IGRO DO BRANJA«

V Mestni knjižnici Grosuplje je bil v jesenskem obdobju 2019 izveden projekt »Z igro do branja«, katerega namen je navdušiti za branje otroke s težavami pri usvajanju branja ter vplivati na napredek pri njegovem usvajanju.

Organizirali smo pet delavnic v osrednji knjižnici v Grosupljem in pet delavnic v enoti Dobropolje. Obvestilo o dejavnosti smo podali v koledarju dogodkov, v prostorih knjižnice, na spletni strani, v lokalnem časopisu in preko elektronskega obveščanja staršem, ki v skladu z varstvom osebnih podatkov prejema obvestila. O dejavnosti smo obvestili tudi šole v okolju.

Udeležba je prostovoljna in brezplačna, za udeležbo ne zbiramo prijav in rezervacij. Starši lahko ostanejo na delavnici in se učijo ob mentorici, obenem pa imajo po zaključku vedno možnost vprašati za nasvet in mnenje mentorice.

Dejavnost smo ponudili kot odgovor na potrebe staršev, ki so poročali o težavah pri branju njihovih otrok. Starši so sicer v knjižnico že prihajali z otroki ter med drugim obiskovali tudi

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

ure pravljic. Po pogovorih se je knjižnica povezala z zunanjo izvajalko, strokovnjakinjo z dolgoletno prakso in bogatimi izkušnjami na področju opismenjevanja in branja, saj je za delo s ciljno skupino z ovirami pri branju potrebno veliko strokovnega znanja, spretnosti in motivacije, da se otroci naučijo procesirati in uporabljati bralne in pisne kompetence, ob našem zavedanju, da je branje v začetni fazi zanje še posebej naporno.

Delavnice so dinamično zasnovane, učenje je prepleteno z igro, uporabljenih je veliko ponazoril, vključeno je gibanje, naloge pa so zastavljene na zanimiv in zabaven način ter vedno prilagojene nivoju znanja posameznega otroka.

5 RAZISKAVA O PROJEKTU »Z IGRO DO BRANJA« IN NJEN VPLIV NA SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE

5.1. SORODNA RAZISKAVA

V Mestni knjižnici Grosuplje je bila pred kratkim izvedena sorodna raziskava (Lončarić, 2018). Avtorica je v okviru priprave diplomske naloge raziskovala vlogo knjižničarja pri razvoju otrok na podlagi analiziranja pravljíčno-igralnih ur. V raziskovalnem delu je s pomočjo opazovalne sheme ugotavljala odziv otrok ter sodelovanje med knjižničarko in otroki. V vzorec je bilo vključenih 68 otrok in 2 knjižničarki. Rezultati raziskave so pokazali, da otroci pravljíčno sobo zaznavajo kot prijeten prostor, pri vseh sedmih opazovanih pravljíčnih urah sta knjižničarki otroke aktivno vključili v komunikacijski proces in ustvarjalni del pri vseh pravljíčnih urah se je povezoval z vsebino pravljíce.

5.2. NAMEN, CILJI, NALOGE IN STROKOVNA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Prepričani smo, da so tovrstni dogodki pomemben del našega poslanstva. Z raziskavo pa želimo preveriti, ali so tudi v pomoč otrokom, ki imajo težave pri usvajanju bralnih tehnik in posledično neradi berejo, s tem pa se kažejo tudi težave pri šolskem uspehu. Namen raziskave, ki smo jo izvedli, je analiza bibliopedagoške dejavnosti »Z igro do branja«, ki je osnovana kot pomoč pri opismenjevanju v predšolskem obdobju in začetnem obdobju šolanja.

Cilj pisne naloge je predstavitev ugotovitev in spoznanj, kakšen vpliv ima omenjeni projekt na bralno pismenost in bralno kulturo otrok, ki so se udeležili dejavnosti v knjižnici. Spraševali smo se, ali dejavnost spodbuja navdušenje otrok za branje in ali je viden napredek pri njihovi bralni tehniki. Izsledki analize dejavnosti so podlaga za izvajanje tega projekta tudi v prihodnje.

Pri raziskavi smo si zastavili sledeča raziskovalna vprašanja in hipoteze:

1. Kako projekt »Z igro do branja« vpliva na navdušenje nad branjem pri otrocih, ki se spopadajo s težavami pri usvajanju tehnik branja?

H1: Otroci se ob dejavnosti navdušijo nad branjem.

2. Ali je viden napredek pri razvoju bralnih tehnik?

H2: Bralne tehnike se s pomočjo dejavnosti izboljšajo pri udeležencih.

3. Ali so učinki izvedbe delavnic pozitivni za udeležence?

H3: Učinki izvedbe delavnic so pozitivni za vse udeležence.

5.3. METODE DE LA

V raziskavi je bil uporabljen kvalitativni in kvantitativen pristop. Za pridobivanje rezultatov so bile uporabljene tri metode, in sicer metoda opazovanja, metoda spraševanja – anketa ter intervju.

Avtorica Šauperl (2006) opiše metodo opazovanja kot obliko sistematičnega beleženja, ki poteka v naravnem okolju in ga je moč opazovati s prostim očesom. Za izvedbo tovrstne raziskave moramo skrbno načrtovati ter pripraviti sebe in okolje oz. osebe, ki jih bomo opazovali. »Sami se na raziskavo pripravimo s pregledom relevantne literature in pripravo raziskovalnega načrta. Okolje in osebe, ki jih bomo opazovali, pa moramo zaprositi za dovoljenje. Ni etično, da uporabnike knjižnice opazujemo, ne da bi jih na to opozorili.« (Šauperl, 2006, str. 152)

V raziskavi je sodelovalo 68 otrok (dečki in deklice), ki so se udeležili dejavnosti z naslovom »Z igro do branja«, ter starši otrok in mentorica. Pred pričetkom dejavnosti smo zbrali soglasja staršev otrok (Priloga 1), ki so sodelovali v raziskavi.

Za ugotavljanje zastavljenih ciljev v raziskavi smo uporabili opazovalno shemo (Priloga 2), ki je bila oblikovana na osnovi pilotnega opazovanja celotne dejavnosti.

Opazovalna shema je vključevala naslednje sklope vedenja:

- vedenje otrok ob prihodu na dejavnost,
- vedenje mentorice pred pričetkom izvajanja dejavnosti,
- vedenje otrok v uvodnem delu izvajanja dejavnosti,
- vedenje mentorice v uvodnem delu izvajanja dejavnosti,
- vedenje otrok v zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti,
- vedenje mentorice pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti.

Pri prvem sklopu sheme smo opazovali prvi odziv otrok ob prihodu na dejavnost. Ob tem smo beležili naslednja vedenja otrok: ali takoj vstopi ali vstopi šele na pobudo staršev ali mentorice ali vstopi na pobudo mentorice in staršev. Predmet opazovanja je bila tudi mentorica. Pri uvodnem motiviranju mentorice pred dejavnostjo smo beležili naslednje aktivnosti: naveže pogovor z otroki, otroke povabi k uvodni aktivnosti, se pogovori s starši o dani problematiki.

V drugem sklopu sheme smo opazovali sodelovanje med mentorico in otroki med izvajanjem uvodnega dela dejavnosti. Pri tem smo bili pozorni na naslednje odzive otrok: odzivajo se na vprašanja mentorice, otroci pripovedujejo, otroci sodelujejo pri nalogah/igrah, zastavljajo vprašanja mentorici, pogled otrok je usmerjen k mentorici. Pri tem smo prav tako opazovali aktivnosti mentorice, kjer smo beležili naslednje: prosti pogovor, otrokom zastavlja vprašanja, vključenost pripomočkov, vključenost gibanja, vključenost učnih iger, kretnje (veliko), telesna drža, očesni stik z otroki.

V zadnjem sklopu opazovanja smo bili pozorni na vedenja mentorice in otrok pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti. Beležili smo našete aktivnosti mentorice: otroke povabi, spodbuja, med delom otroke usmerja, jim pomaga, nalogo prilagodi starosti otrok, otroke pohvali. Obenem smo bili pozorni tudi na odzive otrok: ti sodelujejo pri nalogah, mentorici zastavljajo vprašanja, želijo pokazati končni izdelek, dokončano nalogo. Pri opazovanju smo bili pozorni na vedenje mentorice in otrok ter vse to vsakokrat zabeležili.

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Druga metoda, ki smo jo uporabili je bila metoda spraševanja oziroma anketna metoda, za katero je značilno, da se »podatki zbirajo s pomočjo merjenja, torej postopka, pri katerem raziskovalec (skladno z določenimi pravili) pripisuje številke ali druge simbole izkustvenim lastnostim, spremenljivkam.« (Ambrožič, 2005, str. 23).

Anketno metodo smo izvedli na zadnji delavnici, v obeh enotah, s starši otrok, ki so ob zaključku bili pripravljene tudi pisno odgovoriti na vprašalnik, ostali pa so ob zaključku podali ustno izjavo, da je dejavnost kvalitetna in da jo otroci radi obiskujejo in si želijo, da bi jo izvajali tudi v bodoče. Z njo smo dobili odgovore, kako dejavnost vidijo posredni uporabniki, ki so zaznali spremembe ter vplive projekta »Z igro do branja«.

Poleg anketne metode smo uporabili tudi metodo intervjuja, ki smo ga izvedli z mentorico za bolj poglobljeno razumevanje analizirane dejavnosti. Intervju je kvalitativna oblika zbiranja podatkov, ki temelji na ustni uporabi vprašalnika in omogoča vpogled v subjektivno mnenje o nečem, v našem primeru o dejavnosti »Z igro do branja«. Želeli smo pridobiti informacije o pripravah, izvedbi in izkušnjah pri izvajanju posamezne bibliopedagoške dejavnosti. Intervju smo opravili z izvajalko dejavnosti »Z igro do branja«, in sicer po zaključku vseh delavnic. Intervju je bil sestavljen iz 5 odprtih vprašanj ter nekaj dodatnih podvprašanj (Priloga 4).

5.3.1. Zbiranje podatkov in analiza rezultatov

V letu 2019, ko je potekala raziskava, se je v Mestni knjižnici Grosuplje delavnica »Z igro do branja« izvedla desetkrat, od tega je petkrat potekala v enoti Grosuplje ter petkrat v enoti Dobropolje. Pri zbiranju podatkov smo uporabili strukturirano opazovalno shemo, sestavljeno iz že opisanih sklopov.

Po preštevanju pogostosti posameznega vedenja smo zapise ročno vnesli v program Microsoft Excel in tako pridobili frekvence posameznega vedenja. Za vsako vedenje smo ugotovili pogostost in izračunali seštevek frekvenc, ki pove, kako pogosto se je določeno vedenje pojavilo. Podatke smo s programom Microsoft Word prikazali v tabelah.

Anketa je bila izvedena ob zaključku projekta »Z igro do branja«, to je bilo v ponedeljek, 11. 11. 2019, v enoti Grosuplje, ter v sredo, 13. 11. 2019, v enoti Dobropolje. Staršem je bil

razdeljen anketni vprašalnik, na koncu pa so imeli možnost podati tudi lastno mnenje o ocenjevani dejavnosti. Zbrane podatke smo vnesli v program Microsoft Excel ter jih nato obdelali ter prenesli v grafično podobo. Rezultati ankete so razvrščeni v štiri sklope. V prvem sklopu vidimo kategorije otrok glede na razred, ki ga obiskujejo oziroma še niso vključeni v šolski sistem. V drugem sklopu so rezultati ocen trditev o dejavnosti na podlagi številčne lestvice. Sledi tretji sklop, kjer so prikazani rezultati ocene zaznave povečane motivacije in napredka pri branju in pisanju. Zadnji del obsegajo podane izjave staršev o projektu »Z igro do branja«.

Po zaključku projekta »Z igro do branja« smo z mentorico opravili intervju. V Prilogi 4 so podane izjave mentorice na zastavljena vprašanja. Zdelo se nam je zanimivo, da pridobimo še tretji pogled na delavnice, to je pogled izvajalke, ki tovrstno dejavnostjo izvaja s posameznimi udeleženci ali skupinami v drugem okolju. Intervju je bil izveden v pravljичni sobi, v ponedeljek, 11. 11. 2019. Intervju je trajal približno 60 minut. Pogovor z mentorico je bil sneman s pomočjo pametnega telefona. Nato je bil pogovor dobesedno pretipkan v elektronsko obliko (Priloga 4).

6 REZULTATI

Po opazovanju projekta »Z igro do branja« ter obdelavi podatkov smo le-te razvrstili v tri vsebinske sklope. V prvem sklopu so prikazani rezultati odziva otrok ob prihodu na dejavnost in načini uvodne motivacije, ki jo izvede mentorica pred pričetkom izvajanja dejavnosti. Drugi sklop rezultatov prikazuje sodelovanje mentorice z otroki med uvodnim delom dejavnosti. Tretji sklop pa prikazuje aktivnosti mentorice ter otrok pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti. Rezultati so prikazani s pomočjo frekvenc in rangov. Maksimalna frekvenca je 10, saj smo opazovali deset ur dejavnosti »Z igro do branja«.

Preglednica 2: Prvi odziv otrok ob prihodu na dejavnost

Odzivi otrok	Pogostost (f)	Rang
Takoj vstopi	10	1
Vstopi na pobudo staršev	6	2
Vstopi na pobudo mentorice	2	3
Vstopi na pobudo obeh	1	4

Otroci najpogosteje takoj vstopijo v prostor, kjer se odvija dejavnost, najmanj pogosto vstopijo na pobudo staršev in mentorice.

Preglednica 3: Aktivnosti mentorice pred dejavnostjo

Aktivnosti mentorice	Pogostost (f)	Rang
Naveže pogovor z otroki	6	2
Otroke povabi k uvodni aktivnosti	7	1
Se pogovori s starši	2	3

Mentorica najpogosteje motivira otroke s pogovorom, tako da jih povabi k uvodni aktivnosti ter z njimi naveže pogovor, ki vodi k dodatnim nalogam. Manj pogosto pa mentorica nagovori starše, saj ti vedno niso prisotni pri uri.

Preglednica 4: Sodelovanje mentorice z otroki med dejavnostjo – aktivnosti mentorice

Aktivnosti mentorice	Pogostost (f)	Rang
Prosti pogovor	10	1
Otrok zastavlja vprašanja	10	1
Vključenost pripomočkov	10	1
Vključenost gibanja	5	8
Vključenost učnih iger	9	7
Kretnje so izrazite	10	1
Telesna drža	10	1
Očesni stik je dlje časa trajajoč	10	1

V opazovalni shemi je bilo kar nekaj opisov aktivnosti, ki so bile opažene na vseh desetih delavnicah. Tako je mentorica vedno navezala z otroki prosti pogovor, jim zastavljala vprašanja, veliko uporabljala kretnje, vedno je bila opažena tudi pokončna telesna drža in dlje trajajoč očesni stik z otroki. Zanimivo je tudi dejstvo, da je vedno uporabila pripomočke pri izvajanju dejavnosti. Le enkrat ni bilo vključenih učnih iger v dejavnost, medtem ko je vključila gibanje v polovico vseh opazovanih ur.

Preglednica 5: Sodelovanje mentorice z otroki med dejavnostjo – odzivi otrok

Odzivi otrok	Pogostost (f)	Rang
Odzivajo se na vprašanja mentorice	10	1
Otroci pripovedujejo	10	1
Otroci sodelujejo pri nalogah/igrah	10	1
Zastavljajo vprašanja mentorici	4	5
Pogled otrok je usmerjen k mentorici	10	1

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Otroci se v uvodnem delu odzivajo v večini opazovanih elementov. Kot se je izkazalo na podlagi opazovanja, so se otroci vedno odzvali na vprašanja mentorice, pripovedovali in sodelovali pri nalogah in igrah. Pogled otrok pa je bil vedno usmerjen k mentorici. Kot manj pogosto vedenje se je izkazalo le zastavljanje vprašanj mentorici.

Preglednica 6: Aktivnosti mentorice pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti

Aktivnosti mentorice	Pogostost (f)
Otroke povabi, spodbuja	10
Med delom otroke usmerja, jim pomaga	10
Nalogo prilagodi starosti otrok	10
Otroke pohvali	10

V zaključnem ustvarjalnem delu mentorica vse otroke povabi in spodbuja k ustvarjanju, med delom jih usmerja in jim pomaga, otroke vedno pohvali. Opazili smo, da je naloge vedno pozorno prilagodila starosti otrok.

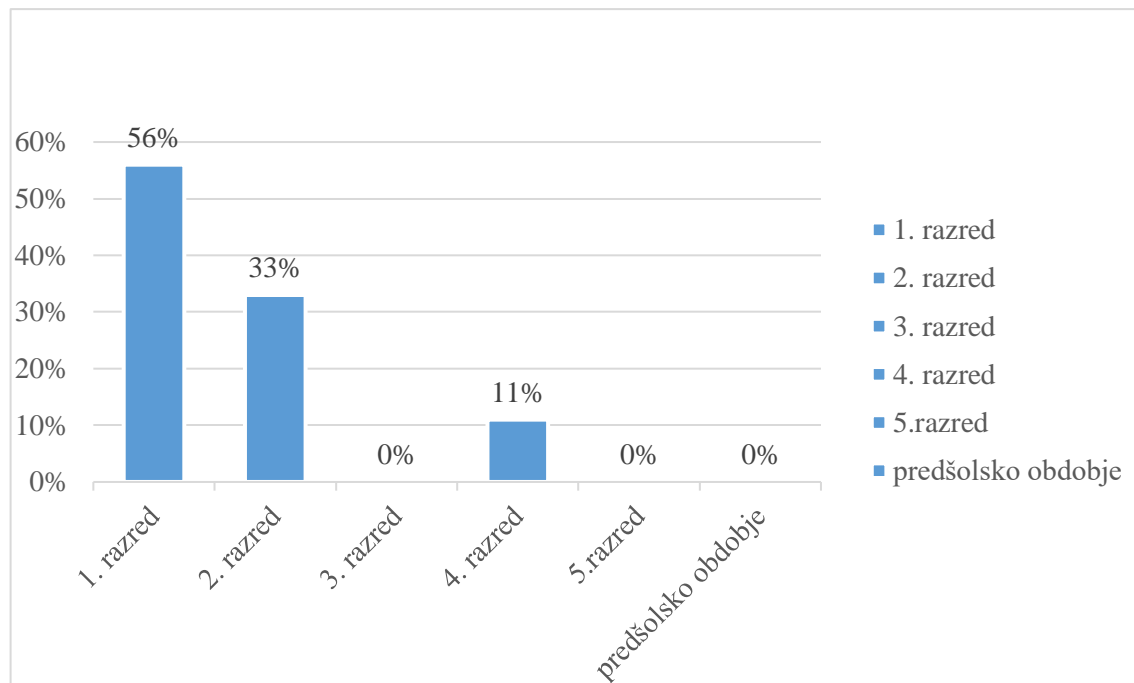
Preglednica 7: Ustvarjanje otrok pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti

Vedenje otrok	Pogostost (f)
Otroci sodelujejo pri nalogi	10
Mentorici zastavljajo vprašanja	10
Želijo pokazati končni izdelek, dokončano nalogo	10

Vedno so vsi otroci želeli sodelovati pri nalogi, zastavljali so vprašanja, na koncu so vedno želeli pokazati končni izdelek, dokončano nalogo.

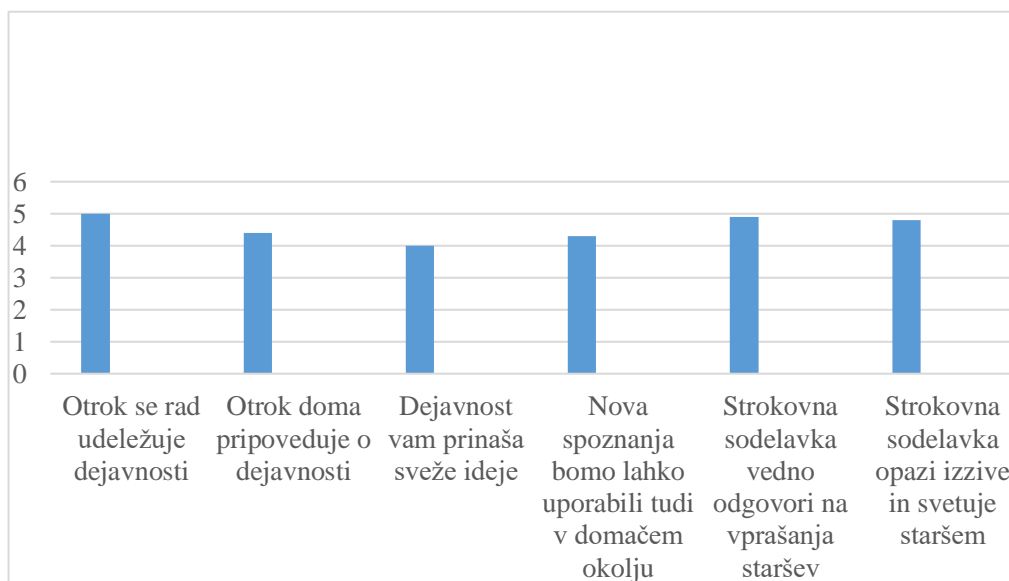
Za celosten vpogled v delovanje analizirane dejavnosti smo opravili tudi anketo s starši otrok, ki so se udeležili dejavnosti. Anketni vprašalnik smo razdelili na zadnjem srečanju, tako v Grosupljem kot tudi v Dobropolju. Evalvacijski vprašalnik je obsegal štiri sklope vprašanj.

Zanimala nas je starostna struktura otrok oziroma razred, ki ga obiskujejo, ocena bibliopedagoške dejavnosti ter njihove zaznave vpliva dejavnosti na otroke ter mnenje o izvedeni dejavnosti (kaj bi spremenili, pohvalili).

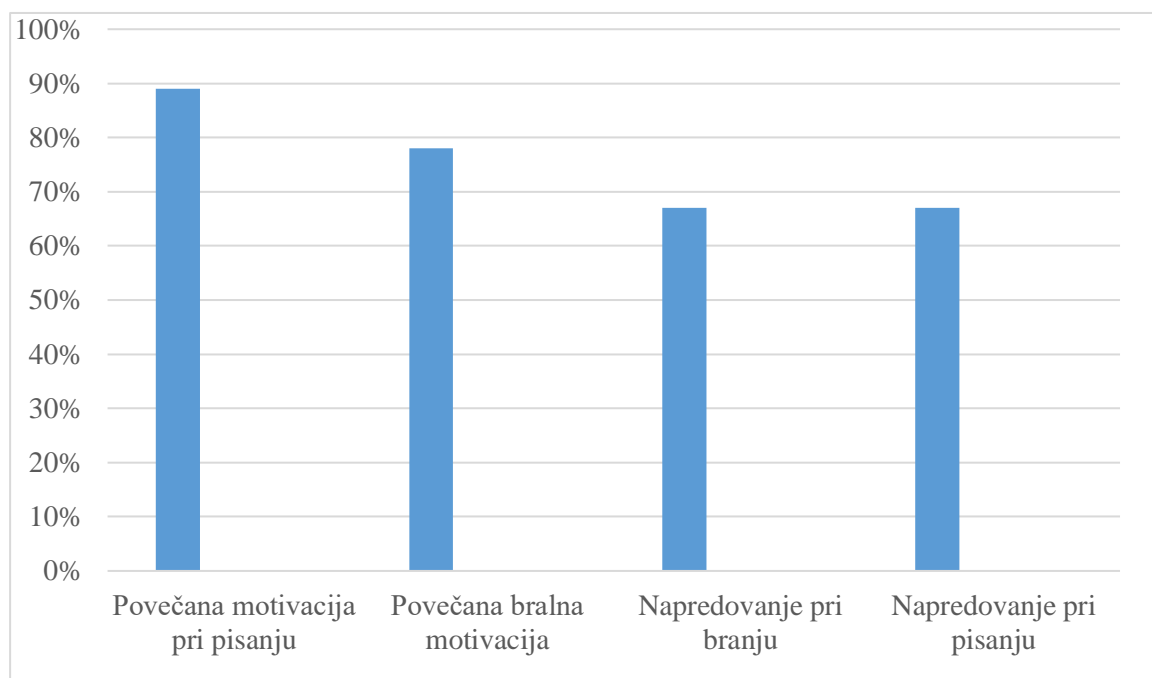
Slika 1: Kategorije otrok, katerih starši so sodelovali v anketi

Anketo smo izvedli s starši ob zaključni delavnici dejavnosti, saj smo pričakovali, da so v tem času že lahko zaznali vpliv, ki ga je imela delavnica na njihovega otroka. Večina otrok, katerih starši so izpolnili anketni vprašalnik, obiskuje 1. razred, in sicer kar 56 %. Nekaj manj, 33 % otrok obiskuje 2. razred in 11 % 4. razred. Anketnega vprašalnika niso izpolnili starši otrok iz predšolskega obdobja, ker so delavnice »Z igro do branja« zaznali kot motivacijsko dejavnost, ki bo koristila njihovim otrokom ob vstopu v šolo. Ustno je bila izrečena pohvala od vseh staršev predšolskih otrok.

Slika 2: Ocena bibliopedagoške dejavnosti »Z igro do branja«

Zanimala nas je ocena same dejavnosti, kakor jo vidijo starši preko otroka in v interakciji z mentorico. Označili so zgornje trditve s številčno lestvico, pri kateri 1 pomeni, da se s trditvijo ne strinjajo, 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinjajo. Prav vsi starši so opazili, da se njihov otrok rad udeležuje dejavnosti. Blizu te ocene sta tudi trditvi, da strokovna delavka vedno odgovori na vprašanja staršev ter opazi izzive in tako svetuje staršem. Le nekoliko manj se starši strinjajo s trditvijo, da jim otrok doma pripoveduje o dejavnosti ter da bi nova spoznanja lahko uporabili tudi v domačem okolju. Najmanj pa se strinjajo s trditvijo, da jim dejavnost prinaša sveže ideje. Vendar moramo omeniti, da je ta trditev povprečno ocenjena s 4, kar pomeni da se s trditvijo strinjajo, vendar ne popolnoma.

Slika 3: Ocena zaznave povečane motivacije in napredka pri branju in pisanju

Starši so v 89 % opazili pri svojih otrocih povečano motivacijo za pisanje, nekoliko manj, vendar še vedno veliko (78 % vprašanih) pa je opazilo tudi povečano bralno motivacijo. Zaznave glede napredka pri branju in pisanju pa je v obeh primerih opazilo 67 % staršev otrok, ki so se udeležili dejavnosti.

Preglednica 8: Izjave staršev o dejavnosti

Večkratno ponovitev.
Mojemu sinu je bilo zelo všeč. Ko je izvedel, da je danes zadnjič, je bil zelo žalosten.
Izredno zanimivo izpeljana dejavnost. Če bi bilo organizirano večkrat, bi bilo super.
Ta program se mi zelo dopade. Otrok pove, da se veseli dela.
Pohvala.
Super. Hvala.

7 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

»Branje še vedno ostaja v šoli najučinkovitejše sredstvo za usvajanje znanja, čeprav se viri informacij hitro spreminjajo. Vsebina šolskih sistemov se je skozi stoletja precej spreminjala, branje pa, kot najpomembnejša sestavina pismenosti in sredstva učenja, vztrajno kljubuje spremembam in ostaja temeljna sestavina vseh šolskih programov. Branje nam omogoča, da se spremembam lažje prilagodimo. Mediji, ki prinašajo poplavo različnih informacij, zahtevajo od

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

sodobnih bralcev, da branje prilagajajo tej različnosti in ga tudi uporabijo za različne namene ali funkcije.« (Pečjak in Gradišar, 2002, str. 7). Tako je avtorica povzela glavni cilj in namen razvijanja bralne pismenosti in bralne kulture skozi osnovo, to je branje. Nujno se je potrebno zavedati, da je bralna pismenost nenehna spremljevalka tako v procesu obveznega izobraževanja kot v vseživljenjskem učenju ter je predpogoj za vse oblike učenja. Knjižnice, zlasti šolske in splošne, so na tem mestu izredno pomembna infrastruktura za bralno pismenost in bralno kulturo.

Naša naloga se je nanašala na analiziranje ter spremljanje vpliva projekta »Z igro do branja« za predšolske otroke in otroke v začetku šolanja, ki se izvaja v Mestni knjižnici Grosuplje, z namenom ugotavljanja učinkovitosti dejavnosti in vpliva pri razvoju bralnih tehnik in odnosa do branja, kar bo podlaga za izvajanje in izboljšave projekta.

V prvem sklopu nas je zanimal odziv otrok ob prihodu na dejavnost in načini uvodne motivacije, ki jo izvede mentorica pred pričetkom izvajanja. Rezultati raziskave so pokazali, da otroci najpogosteje vstopijo v knjižnični prostor takoj, od vseh možnih pobud pa se za vstop odločijo na podlagi pobude staršev. To lahko interpretiramo v skladu z našimi opažanji, da so večino otrok ob prihodu na dejavnost spremljali starši. Prav tako nas je zanimal način motiviranja otrok pred pričetkom dejavnosti. »Motivacija za branje kot ključna sestavina pismenosti vzbuja vedno večjo pozornost strokovnjakov.« (Pečjak et al., 2006, str. 7)

Rezultati raziskave kažejo, da mentorica najpogosteje otroke povabi k uvodni aktivnosti, obenem pa zelo pogosto uporabi tudi pogovor z otroki, ki se tako sprostijo in prepustijo mentorčinemu vodenju. Mentorica je suvereno prevzela pobudo za izvedbo dejavnosti, vključevala je vse prisotne otroke glede na njihov nivo potreb, vsi starši pa niso bili vedno prisotni pri uri. Mentorica je staršem namenila pozornost in jim svetovala ob zaključku vsake posamezne delavnice.

V drugem sklopu smo spremljali sodelovanje med mentorico in otroki med dejavnostjo. Pri tem so nas zanimali načini dela mentorice, predvsem načini izražanja z govornico telesa ter vključenost drugih oblik dela (kot so npr. vključenost gibanja, učnih iger in pripomočkov). Večina naštetih aktivnosti je bilo opaženih na vseh urah dejavnosti. Rezultati opazovanja so

pokazali, da je imela mentorica pri vseh delavnicah izrazito telesno govorico in glasove, s katerimi je izražala povabilo k vsebini, hkrati pa je vzbujala prijaznost in pozornost do vsakega otroka. Hkrati smo med dejavnostjo opazovali tudi odzive otrok. Otroci so bili zelo odzivni in so izredno radi pripovedovali in sodelovali pri nalogah ter odgovarjali na vprašanja. Pri opazovanju pozicije otrok med dejavnostjo beležimo, da otroci najpogosteje sedijo na stolu (prilagojen njihovi velikosti) in imajo pogled usmerjen k mentorici.

V tretjem sklopu nas je zanimalo vedenje mentorice ter otrok pri zaključnem ustvarjalnem delu dejavnosti. Vrsten red dejavnosti je vedno potekal enako. Po uvodnem nagovoru ali pogovoru so se začele aktivnosti, pri katerih je mentorica vključila ponazorila, gibanje in/ali učne igre. Na koncu je vedno sledil zaključni ustvarjalni del, pri katerem so otroci, glede na svoj nivo znanja, pisali in nato prebrali svoj izdelek. Zanimivo je, da so vedno vsi otroci sodelovali pri nalogi ter vedno želeli in s ponosom predstavili končni izdelek, to je bila dokončana naloga, prilagojena njihovem nivoju znanja. Tako lahko potrdimo prvo hipotezo, ki pravi, da s to dejavnostjo spodbujamo navdušenje otrok za branje.

Pri spodbujanju branja je treba upoštevati učenčevo razvojno raven glede na otrokov spoznavni, jezikovni, socialni in moralni razvoj v določenem starostnem obdobju. Raziskave potrjujejo, da vsako starostno obdobje prinaša svoje značilnosti in zahteva drugačne pristope (Pečjak in Gradišar, 2002). Tudi pri mentorici smo pri vseh delavnicah zaznali doslednost, saj je otroke usmerjala, pomagala, spodbujala in pohvalila. Naloge so bile vedno prilagojene starosti in sposobnostim otrok, zato so bili vsi vključeni.

Raziskava je pokazala, da otroci dejavnost radi obiskujejo. Mentorica je na vseh desetih delavnicah uspela spodbuditi vse otroke k sodelovanju tako pri osrednjem kot ob zaključnem delu dejavnosti. Pomembno je omeniti mentorčin občutek za ustvarjanje sproščene ozračja na osebni ravni, s spoštljivo postavljenimi pravili ter redom, ki ga je uspela doseči. Na delavnicah so bili otroci slišani in so znali tudi prisluhniti. Med delom je otrokom svetovala z majhnimi triki, ki jim bodo v pomoč tudi v prihodnje. Prakso, ki jo izvaja naša mentorica, potrjuje tudi avtorica Krajnc (2012), ki zapiše, da je sodelovanje med mentorjem ter otroki uspešno pod pogojem, da med njimi obstaja medsebojno zaupanje, saj je le tako mogoča odprta komunikacija ter da mora biti mentor prepričan, da bo učenje uspešno ter brezpogojno verjeti v učenčeve sposobnosti.

V raziskavi smo želeli še drug pogled na analizirano dejavnost, in sicer kako jo vidijo starši ter še pomembneje, ali zaznavajo pozitiven vpliv aktivnosti na otroke. Pri tem smo si pomagali z anketnim vprašalnikom. V prvem sklopu smo starše povprašali o starosti njihovih otrok, oziroma kateri razred obiskujejo.

V drugem sklopu vprašanj za starše smo želeli pridobiti njihovo oceno dejavnosti, ter vpliv, ki ga je imela mentorica na njihove otroke. Vsi starši so se strinjali, da se njihov otrok rad udeležuje dejavnosti. Visoko je bila ocenjena tudi trditev, da mentorica prilagodi aktivnost otrokovim zmožnostim, da vedno odgovori na vprašanja staršev ter opazi izzive, o katerih lahko svetuje staršem. Starši so dejavnost označili kot koristno, vredno obiska in kot spodbuden vpliv na bralno in pisno motivacijo.

V tretjem sklopu vprašanj za starše nas je zanimala zaznava vpliva bibliopedagoške dejavnosti na otroke, predvsem v smislu povečane motivacije pri pisanju in branju ter napredovanju pri teh dveh vidikih. Najvišje kotira povečana motivacija za pisanje (89 %), 78 % vprašanih je zaznalo povečano bralno motivacijo. Zaznave glede napredka pri branju in pisanju pa je v obeh primerih opazilo 67 % staršev otrok, ki so se udeležili dejavnosti. S tem potrjujemo drugo hipotezo, ki pravi, da so se s pomočjo dejavnosti pri udeležencih izboljšale bralne tehnike.

Zadnji sklop vprašanj za starše smo zastavili z namenom, da pridobimo prosto mnenje o dejavnosti. Zanimalo nas je, ali bi starši pri izvajanju dejavnosti »Z igro do branja« kaj dodali, spremenili ali pohvalili. Vsi starši tega dela vprašalnika sicer niso izpolnili, tisti, ki pa so ga, so dejavnosti »Z igro do branja« namenili samo pohvale. Želeli pa bi si še več tovrstnih delavnic, zdijo se jim zanimivo izpeljane in so se jim zelo priljubile, kot so zapisali v svojih izjavah. Povedali so tudi, da se otroci veselijo delavnic in so žalostni, ker se je projekt v tem letu že zaključil. Tretjo hipotezo, ki govori o tem, da so učinki izvedbe delavnic pozitivni za vse udeležence, potrjujemo, kot je razvidno iz odzivov staršev in njihovih otrok. Dober odziv staršev ter njihova zaznava pri napredku in motiviranosti za branje in pisanje pa vse hipoteze le še podkrepi.

Izvedli smo tudi intervju z izvajalko projekta »Z igro do branja«, saj smo želeli tudi njen pogled na dejavnost glede namena in ciljev. Povedala je, da so cilji doseženi in jih zaznava tako, da se

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

starši z otroki vračajo ter si želijo še več teh dejavnosti, tudi za starejše otroke, kot so ji starši izrazili v osebni pogovoru. O napredku pri otrocih pove, da je ta hitro viden, če je otrok le motiviran za delo. Potem je potrebno nadaljevati z gradnjo otrokovega znanja, dopolnjevanjem korakov, ponavljanjem, svetovanjem, tako da ob koncu delavnice vsi zaznajo napredek. Tudi ona je potrdila zaznavo o potrebi po povečanem številu delavnic na sezono, da bi imeli otroci možnost svoje znanje utrditi. Zdi se ji potrebno še dodatno izpopolnjevanje staršev in knjižničarjev, da bi znali pomagati otrokom.

»Prireditvena ponudba knjižnic v splošnem kaže veliko število zelo različnih prireditev po knjižnicah, ki variirajo tudi po kakovosti. Poglavitno poslanstvo knjižnice na področju prireditev je oblikovanje ponudbe za različne tipe uporabnikov, ki sledi strukturi raznolikosti njenega članstva.« (Pristolič in Pisanski, 2017, str. 129)

Če parafraziramo Vilar (2017), je v skrbi za kakovost delovanja knjižnice pomembno vrednotiti kakovost izvedbe, usposobljenosti izvajalcev (kadra) pa tudi merjenje zadovoljstva uporabnikov ter povezanost med pogoji za delovanje in delovanjem.

Raziskava, ki smo jo izvedli, nam je v pomoč ravno v teh navedenih vidikih, saj nam daje vpogled v analizo izvedenega projekta ter posredno merjenje njenega vpliva na udeležence. V splošnem lahko potrdimo, da je analiziran projekt pozitivno ocenjen, hvaležno sprejet z željo po pogostejši izvedbi. Pomembno je še enkrat poudariti, da so na dejavnost prihajali otroci, ki imajo težave z branjem in tovrstna aktivnost podpira razvijanje bralne pismenosti in bralne kulture.

Evalvacija projekta »Z igro do branja« je pokazala, da je dejavnost dodana vrednost za uporabnike v našem prostoru. Pri načrtovanju programa dela bomo zato planirali večje število delavnic ter dodatna usposabljanja knjižničarjev za pomoč pri izvajanju dejavnosti.

S tem projektom pomagamo otrokom, ki vstopajo na bralno pot z ovirami, za katere pa ni potrebno, da jih zaznamujejo za vse življenje. Spodbudne izkušnje z branjem v knjižničnem okolju se zasidrajo v otroški spomin, zato bo postal bralec za vse življenje in bo rad obiskoval knjižnico.

8 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl, (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–53). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Blatnik, A., Kovač, M., Rugelj, S. in Rupar, P. (2019). *Knjiga in bralci VI: bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019*. Ljubljana: UMco.
- Bošnjak, B. (2006). Mladi potrebujejo knjižnico: knjižna vzgoja v knjižnici. V D. Kramberger in M. Logar (ur.), *Splet znanja in domišljije: 1953-2003: zbornik ob petdesetletnici mladinskega knjižničarstva v Mariboru* (str. 79–88). Maribor: Mariborska knjižnica. Pridobljeno 5. 1. 2020 s spletne strani: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-UCLAIKU8/90e0cc7b-6926-4d45-a139-0d7358942239/PDF>
- Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar, (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 10–12). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Haramija, D. in Vilar, P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga*, 44(98), 5–16.
- IFLA public library service guidelines*. (2010). Berlin: De Gruyter Saur.
- Jamnik, T. (2017). »Brati pomeni početi podvige.« (Spletni) bralni klubi: prispevek na 5. literarnem torku, 24. oktober 2017. *Knjižnica*, 61(4), 35–46.
- Knjižnica Grosuplje*. (b. d.). Grosuplje: Mestna knjižnica Grosuplje. Pridobljeno 10. 1. 2020 s spletne strani: <http://www.gro.sik.si/Enote/Osrednja-knjiznica-Grosuplje>
- Krajnc, A. (2012). Individualizacija izobraževanja vodi v mentorsko gibanje Znaš, nauči drugega. *Andragoška spoznanja*, 18(2), 19–28.
- Lončarić, M. (2018). *Vloga knjižničarja pravljicarja pri razvoju otrok: analiza pravljичno igralnih ur* (Diplomski seminar). Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Mlakar, I. (2003). Vloga knjižnice. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 84–91). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti: (predlog, 5. 4. 2017)*. (2017). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport. Pridobljeno s spletne strani 10. 1. 2020: http://www.zdruzenjeobcin.si/fileadmin/datoteka/2017/PREDLOGI_ZAKONOV_IN_DRUGIH_AKTOV/MIZS_Bralna_Pismenost_javna_razprava_april_2017.pdf

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. (2019). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Pridobljeno s spletne strani 10. 1. 2020:

<https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>

Novljan, S. (2008). Izključeni iz zagat bralne kulture. *Knjižnica*, 52(4), 113–123.

Pečjak, S. (2014). Bralna pismenost ni perpetuum mobile. *Bukla*, 10(100), 18.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2002). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A. in Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pristolič, T in Pisanski, J. (2017). Literarne prireditve v knjižnici med teorijo in prakso: analiza in načrtovanje. V T. Bešter in D. Vovk (ur). *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbirnik referatov* (str. 127–142). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice. (2002). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Steinbuch, M. (2007). Šolska knjižnica v kurikulumu: knjižnično informacijsko znanje kot kroskurikularna tema v posodobljenih učnih načrtih. *Šolska knjižnica*, 17(3-4), 123–129.

Steinbuch, M. (2010). Dejavniki šolske knjižnice za uresničevanje informacijskega opismenjevanja. *Šolska knjižnica*, 20(1), 4–17.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2018).

Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 28. 12. 2019 s spletne strani:

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf

Šauperl, A. (2005). Kvalitativne raziskovalne metode. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 149–162).

Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Valtin, R. (2017). *Deklaracija o pravici evropskih državljanov do pismenosti*. Pridobljeno 20. 12. 2019 s spletne strani:

Kavšek, J., Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture: evalvacija projekta »Z igro do branja« v Mestni knjižnici Grosuplje. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

<https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/viewpoints/experts/the-european-declaration-of-li.htm>

Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

PRILOGE

Priloga 1: Izjava o soglasju

Soglasje staršev o sodelovanju otroka v raziskavi

Podpisani _____ dovoljujem, da moj otrok sodeluje v raziskavi,
(Ime in priimek)

katere rezultati bodo uporabljeni zgolj v raziskovalnem seminarju za bibliotekarski izpit.

Datum: _____

Podpis staršev: _____

Priloga 2: Opazovalna shema

Opazovalna shema

Datum: _____

Št. udeležencev: _____ Zaporedna št. ure: _____

- a) otrok
- b) staršev

Cilj 1

Odziv otroka na dejavnost		
ODZIVI	POGOSTOST	OPOMBE
Takoj vstopi		
Vstopi na pobudo staršev		
Vstopi na pobudo mentorice		
Vstopi na pobudo obeh		

Uvodna motivacija mentorice pred dejavnostjo		
AKTIVNOSTI	POGOSTOST	OPOMBE
Naveže pogovor z otroki		
Otroke povabi k uvodni aktivnosti		
Se pogovori s starši		

Cilj 2

Sodelovanje med mentorico in otroki med dejavnostjo - MENTORICA		
AKTIVNOSTI	POGOSTOST	OPOMBE
Prosti pogovor		
Otrokom zastavlja vprašanja		
Vključenost pripomočkov		
Vključenost gibanja		
Vključenost učnih iger		
Kretnje (veliko/malo)		
Telesna drža		
Očesni stik		

Sodelovanje med mentorico in otroki med dejavnostjo - OTROCI		
ODZIVI	POGOSTOST	OPOMBE
Odzivajo se na vprašanja mentorice		
Otroci pripovedujejo		
Otroci sodelujejo pri nalogah/igrah		
Zastavljajo vprašanja mentorici		
Pogled otrok je usmerjen k mentorici		

Cilj 3

Zaključni ustvarjalni del dejavnosti - MENTORICA		
AKTIVNOSTI	POGOSTOST	OPOMBE
Otroke povabi, spodbuja		
Med delom otroke usmerja, jim pomaga		
Nalogo prilagodi starosti otrok		
Otroke pohvali		

Zaključni ustvarjalni del dejavnosti - OTROCI		
ODZIVI	POGOSTOST	OPOMBE
Otroci sodelujejo pri nalogi		
Mentorici zastavljajo vprašanja		
Želijo pokazati končni izdelek, dokončano nalogo		

Priloga 3: Evalvacijski vprašalnik

EVALVACIJSKI VPRAŠALNIK
za starše otrok, ki so se udeležili dejavnosti »Z igro do branja«

1. Označite, kateri razred obiskuje vaš otrok oziroma ali hodi še v vrtec?

- 1. r
- 2. r
- 3. r
- 4. r
- 5. r
- Predšolsko obdobje

2. Ocena bibliopedagoške dejavnosti »Z igro do branja«

Prosim vas, da v ustrezno polje označite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami, pri čemer 1 pomeni, da se s trditvijo ne strinjate; 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinjate.

TRDITVE	1	2	3	4	5	Ne vem
Otrok se rad udeležuje dejavnosti						
Otrok doma pripoveduje o dejavnosti						
Dejavnost vam prinaša sveže ideje						
Nova spoznanja bomo lahko uporabili tudi v domačem okolju						
Strokovna sodelavka vedno odgovori na vprašanja staršev						
Strokovna sodelavka opazi izzive in svetuje staršem						

3. Ali ste med izvajanjem bibliopedagoške dejavnosti zaznali pri otroku:

- povečano motivacijo pri pisanju **DA** **NE**
- povečano bralno motivacijo **DA** **NE**
- napredovanje pri branju **DA** **NE**
- napredovanje pri pisanju **DA** **NE**

4. Bi pri izvajanju te oblike dejavnosti »Z igro do branja« kaj dodali, spremenili, pohvalili?

Najlepše se vam zahvaljujem za vaš čas in razumevanje.

Priloga 4: Intervju z mentorico

1. Kaj je po vašem mnenju namen tovrstne dejavnosti?

a. Katere cilje ste si zastavili v okviru te dejavnosti?

Kot prvo sem jih želela navdušiti za branje in pisanje, saj so naše delavnice zelo dinamične in se vse učenje prepleta z igro. Uporabljam veliko ponazoril in so naloge vedno zanimive in zabavne na več nivojih, da se prav vsak lahko izkaže. Tako so otroci motivirani za delo in vedno rešijo več, kot sem načrtovala – vzeti si hočejo še za domov.

Sicer pa je bil osnovni namen olajšati delo otrokom v šoli in jih opremiti z osnovami začetnega opismenjevanja: zaznavanje in razlikovanje glasov s pravilno izgovarjavo, postopno spoznavanje črk in vezano branje ter pravilno zapisovanje.

b. Ste jih spremljali, dopolnjevali?

Osnovam začetnega opismenjevanja sem morala dodati tudi utrjevanje, da lahko gradijo svoje znanje naprej. Tako sem dodala tudi ustvarjalno pisanje za tiste otroke, ki pridejo na delavnico že opismenjeni, ali tiste, ki hitro napredujejo.

Z vsako delavnico sem se kaj novega naučila in ugotavljala, kje imajo otroci največ težav. Seveda sem dopolnjevala svoje ideje in iskala nove izzive, saj se otroci hitro spomnijo, da so nekaj takega že počeli. Vedno mora biti kaj novega.

c. V kolikšni meri se uresničujejo?

Mislim, da smo prvotne cilje že davno presegli in je njihova uresničitev najbolj vidna tako, da se starši z otroki več let vračajo, da si želijo še več teh dejavnosti tudi za starejše otroke. Zaradi lažjega dela smo omejili število le na prvo triado.

2. Kako se pripravite na dejavnost?

Ojoj, tega vam pa ne bi opisovala, ker je res zelo veliko dela. Najprej mora biti zanimiva ideja, ki jo je treba zastaviti na več nivojih, saj prihajajo na delavnice predšolski otroci brez predznanja in šolarji do 3. ali 4. razreda. Ker je v vsaki sezoni načrtovanih le pet delavnic, je treba dobro premisliti, da bodo vsi zaposleni in da se bo vsak nekaj naučil in tudi napredoval. Potem pa je treba idejo tudi realizirati z iskanjem slikovnega gradiva, risanjem, barvanjem, izrezovanjem ... na koncu pa je treba sestaviti tudi nivojske naloge.

3. Kako zaznavate napredek pri udeležencih dejavnosti?

Napredek otroka je zelo hitro viden, če je le motiviran za delo. In tega je pri nas v izobilju. Potem gradiš otrokovo znanje naprej, dopolnjuješ korake, popravljaš (npr. držo svinčnika), svetuješ, ko ne najde ideje ... in ob koncu vsake delavnice imajo vsi nekaj pokazati.

4. Kaj bi pri pripravi/izvedbi bibliopedagoške dejavnosti izpostavili kot najtežje?

Na delavnice pridejo otroci različnih starosti in znanja. Tako je prva delavnica najtežja, ker še ne poznaš otrok in nivoja znanja. Današnji otroci so navajeni, da se jim takoj ustreže, v skupini pa je veliko otrok in vsi bi radi kakšno pomoč. Pogosto pridejo tudi otroci, ki imajo bralno-napisovalne težave. Ti bi rabili nekoga ob sebi ves čas, kar v teh skupinah ni mogoče.

5. Imate tudi ideje za naprej?

Ja, idej imam veliko, ne vem pa, če so uresničljive. Gotovo je na prvem mestu ta, da se tovrstnim delavnicam poveča število ur, da imajo otroci možnost svoje znanje tudi utrditi. Potem pa nadaljevanje za starejše, ki si tovrstne delavnice želijo. Krasno bi bilo izpeljati izobraževanje knjižničarjev za to področje. Morda tudi staršev, da bi znali svojim otrokom pomagati.